

Hugo Matthiessen: Limfjorden. 15×23 cm, 246 S. 12 Billeder paa inds. Plancher. 6 Tekstkort og et udfoldeligt Bilags-Kort. Gyldendal 1936.

Denne Bog om Limfjordsomraadet er en kulturhistorisk-erhvervsgeografisk Skildring, der i hele sin Plan og Udformning slutter sig nøje til Forf.s tidligere Publikationer, „Middelalderlige Byer“, „Hærvejen“ og „Viborg Veje“. Et overvældende Materiale, fremdraget ved Biblioteks- og Arkivstudier er den ene Del af Grundlaget for Arbejdet; den anden Del udgøres af systematiske Studier i Marken og de dermed følgende friske Naturindtryk. Det er en særlig Hugo Matthiessensk Evne, der muliggør en Association af saa forskelligartet Materiale til en homogen Fremstilling!

Medens videnskabelige Afhandlinger almindeligvis med Hensyn til Sprogets Udformning nøjes med det Stilpræg, nøgtern Saglighed i sig selv medfører, stiller Sagen sig helt anderledes for H. M.'s Vedkommende. Hos ham forenes faglig Viden og videnskabelig Sikkerhed med digterisk Fantasi og billedskabende Evne. Naar der f. Eks. skrives: „Gravhøjene stævner sammen oppe paa Højdedragene, Køkkenmøddingernes vældige Ophobning af Østersskaller gemmer sig mangen Gang i anselig Afstand fra vore Dages Kystrand langt inde bag Lavlandet, hvor fornavede Fjordbrinker rejser sig brat, og ældgamle hævede Havstokke bærer Vidne om Bølgernes Grænse“ — saa er der i de 42 Ord præsteret en „beschreibende Erklæring“, der ikke alene giver de vigtigste morfologiske Terrainelementer og morfo-genetiske Oplysninger, men tillige i samme Nøddeskal rummer betydningsfulde bebyggelshistoriske Fakta. Og Eksemplet har symptomatisk Værdi, — det kunde suppleres med utallige andre. Den tætte Sammenpakning af faktiske Oplysninger viser Forf.s videnskabelige „embarras de richesse“; Udformningen — trods Koncentrationen — til letlæseligt og smukt Sprog er Vidne om kunstnerisk Gave.

Bogen bærer som Undertitel Betegnelsen „Fortoninger og Strejflys“, et Udslag af Forf.'s store Beskedenhed. Der gives i de 5 Kapitler i Virkeligheden baade klar Oversigt og fuld Oplysning om mange Emner.

Vi følger i Kapitlet „Fjorden rundt“ Forfatterens Færd gennem de forskellige Limfjordslandskaber og faar tillige en med talrige Citater og Bevissteder dokumenteret, detailleret Gennemgang af Skovrydningens Historie i disse Landsdele, idet Korrelationer til historiske Forhold stadig understreges og Aarsagssammenhænge konstateres.

I Afsnittet „Gennem Tusinde Aar“ er samlet Oplysninger om historiske Begivenheder knyttet til det behandlede Omraade og særligt udførlig og levende redegøres der for Klostervæsnets Udvikling og særlige Forhold i Limfjordsegnene. Et Kapitel for sig er helliget Behandlingen af Færdselsforholdene; Færgestedernes trafikgeografiske Forudsætninger udredes, og man oplever i livfulde Billeder Færgefarterne som de baade æventyrlige og farefulde — i alle Tilfælde omstændelige — Foretagender, de var, før moderne Teknik ogsaa her bortskaffede Vanskeligheder, som det rejsende Nutidsmenneske næppe formaar at forestille sig. Fiskeriet er Hovedtemaet i „Fjordens Rigdom“; vi erfarer om Limfjordsfiskeriets særprægede Metoder, og om de Forandringer i Fiskebestand og -teknik, der forårsagedes ved Aggertangens Gennembrud 1825; vi hører om Fiskeprodukterne, deres Anvendelse, Forsendelsesmaader og -veje, om Konkurrencen mellem de privilegerede Købstæder og Skudehandelen, og sent glemmer man Skildringen af de i Vintertaagen vildfarne Fiskere, der paa den lumske Fjord-Is pejler Land efter Kirkeklokkernes Kimen!

I „Fjord og Folk“ er det Folkloristen, der har Ordet. Landsdelens særprægende Indflydelse paa Befolkningens Sind og Lune illustreres ved citerede Ordspil og Mundheld.

Den paa aktuelle Forhold indstillede Læser, der ved Bogens Begyndelse muligvis studser lidt ved Begrebet Limfjordsomraadet som en kultur- og erhvervsgeografisk Enhed, vil efter Læsningen være overbevist om dette antropogeografiske Begrebs Eksistens gennem de behandlede historiske Tidsafsnit.

Forfatteren fører sin Fremstilling op til Perioden før Industri-kulturens Fremtrængen og slutter af med et enkelt Blik ind i den kommende Epoke, da Dampskibe, Jernbaner og Biler, Broer og Dæmninger ganske omkalfatrer Limfjordsomraadets „næsten fossile økonomiske Struktur“. En Skildring af denne ny Tid og dens Virkninger i det behandlede Omraade paatager Forf. sig ikke at give i nærværende Værk; det vilde ogsaa ganske sprænge Rammerne for denne Fremstilling, ikke mindst ved at kræve Anvendelsen af andre Forskningsmetoder, — erhvervsgeografiske og statistiske —, ved Siden af den historiske Metode, som Forfatteren saa fuldkomment mestrer. Det er lykkedes Hugo Matthiessen i dette Værk at skrive en formfuldent kulturhistorisk Monografi af et geografisk Omraade, der før var, men ikke mere er, en veldefineret erhvervsgeografisk Enhed.

Et udfoldeligt Kort over Limfjordsomraadet (1:500000) er til største Nytte ved Læsning af en Bog som denne, der er spækket med

topografisk Stof, som ikke kan være enhver Læser præsent. Lige-
saa nyttige er de i Teksten indsatte Oversigtskort over Færgeste-
derne og Klostrenes Beliggenhed. De øvrige Tekstkort gengiver —
efter Vidensk. Selskabs Kort — forskellige Lokalteter (Gjøl, Øland,
Han-Herred-Vejlerne og Aggertangen), hvis geografiske Forhold nu
er væsentlig anderledes, end da Kortene udarbejdedes i 1790-erne.

Illustrationerne er dels Reproduktioner efter ældre Træsnit og
Litografier, dels Gengivelser af Rørbyes Dagbogsskitser samt Teg-
ninger af Dalsgaard og Hans Smidth, et historisk Billedmateriale,
der i højeste Grad passer til Teksten og intet Øjeblik bryder den
Homogenitet, der præger Bogen.

Axel Schou.

Jørgen-Frantz Jacobsen: Færøerne. Natur og Folk. 235 S.
24 × 17 cm. H. N. Jacobsens Bókahandil, Tórshaun og Gylden-
dalske Boghandel, København 1936.

En stor og smuk Bog om Færøerne skrevet af en Færing. Den er
skrevet paa dansk, men med færøske Navne og efter hvert Kapitel
med et Resume paa engelsk. Bogen har derfor gode Betingelser for
at faa en stor Læsekreds, tilmed da Sproget er holdt i en let læselig
og underholdende, tit dog lidt vel journalistisk, Stil.

Fra Forfatterens tidligere Artikler eller Afhandlinger (f. Eks.
den i Serien „Kultur og Videnskab“) vil man vide, at han med sær-
lig Interesse og Kendskab beskæftiger sig med det færøske Folks
Historie, dets politiske og økonomiske Forhold, og saadan er det
ogsaa med denne Bog, hvor han lader Afsnittet, der behandler Fol-
ket optage c. Halvdelen af Bogens Sider, Naturen c. $\frac{1}{8}$ og en Slags
regional Beskrivelse af Øgruppen Resten.

Med stor Interesse vil man derfor læse Kapitlet om Befolkningens
Historie helt fra Sagntiden til de allersidste Aar. Man føler, at
man har en kyndig Vejleder, og selvom Forfatteren er en oprigtig
Færing, er Fremstillingen paa ethvert Punkt objektiv og upartisk;
der spores ingen Uvilie mod Danmark eller noget andet Land.

I Kapitlet om de forskellige Næringsveje faar man et udtømmende
Billede af Befolkningens haarde Liv, hvad enten det gælder Erhverv
paa Havet eller paa Land, og ikke alene den rent tekniske eller
praktiske Side belyses, men ogsaa de økonomiske Forhold, hvor-
under hvert enkelt Erhverv har maattet arbejde under de vekslende
ydre Forhold.

Kapitlet „Øerne rundt“ er fyldigt og giver en stor Mængde detail-
lerede Oplysninger om de enkelte Lokalteter og efter Behandlingen
af hver større Ø nogle praktiske Oplysninger om Besejlingen af de